

ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ EDUCATION BUSINESS IN BUDDHIST ETHICAL PERSPECTIVE

พระสุภาพร เตชธโร (เสนคำสอน)

Phra Suphaphorn Tejadhoro (Senkamsorn)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

suphakorn94@hotmail.com

Received September 10,2020; Revised November 12, 2020; Accepted December 20,2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดธุรกิจการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษาและ 3) เพื่อวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยนี้ได้ศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจการศึกษาใน 2 ประเภท คือ อาคาริยะ (servile arts) และอนาคาริยะ (liberal arts) การศึกษาแรกเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ส่วนการศึกษาที่สองเป็นการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในงานวิจัยนี้พบข้อถกเถียง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ถือว่าธุรกิจการศึกษาของทั้งสองประเภทเป็นการกระทำที่สมควรเพราะเป็นสิทธิและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับธุรกิจการศึกษาโดยให้เหตุผลว่ามันเป็นละเมิดสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยได้พิจารณาประเด็นข้อถกเถียงของทั้งสองกลุ่มข้างต้นแล้วให้เหตุผลตามมุมมองของพุทธจริยศาสตร์ว่า พุทธจริยศาสตร์เห็นด้วยกับการทำธุรกิจการศึกษาทั้งสองประเภท ตราบเท่าที่ธุรกิจการศึกษานั้นไม่ขัดต่อหลักพุทธจริยศาสตร์ เช่นหลักสัมมาอาชีวะ หลักไตรสิกขา หลักกุศล-อกุศล หลักอาทีนวะและหลักมหาปเทศ 4 เป็นต้น เมื่อมีการทำธุรกิจการศึกษาตามหลักพุทธจริยศาสตร์ข้อคัดค้านของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยบนเหตุผลที่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมจะได้รับการแก้ไข

คำสำคัญ: ธุรกิจการศึกษา, พุทธจริยศาสตร์, มุมมอง

Abstract

This article titled objectives: 1) To study the concept of education business; 2) To study the ethical debates over education business; and 3) To analyze education business in the Buddhist ethical perspective. This research is a documentary research.

This research has studied the problems of 2 categories of education business i.e. servile arts and liberal arts. The first one aims at developing skills while the latter focuses on developing a full human potential. Two groups of debate were found in this research. The first group believes that both categories of education business are feasible because it is a basic right while the other group disagrees with education business reasoning that it violates the right to equally access education. When the debates of both groups were considered through Buddhist ethical perspective, it can be agreeable of both categories of education business as far as such education businesses do not contradict with the Buddhist ethical principles e.g. Right Livelihood, Threefold Training, wholesome and unwholesome deeds, contemplation of disadvantages and the four great authorities. If education businesses are implemented according to Buddhist ethical principles, the objection of the group that does not agree with the reason of violation of equal right to access education will be resolved.

Keywords: Education Business, Buddhist Ethics, Perspective

บทนำ

เป็นที่ทราบดีว่า“ธุรกิจ”นั้นมีธรรมชาติพื้นฐานอยู่ที่การสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงมีหน้าที่ต่อสังคมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือการใช้ทรัพยากรและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบไว้เพื่อเพิ่มกำไรให้กับองค์กร ภายใต้กฎการแข่งขันแบบเสรีเป็นสำคัญ (Laura Hartman, 1998:251) ด้วยหลักการบริหารธุรกิจที่มีแนวคิดมุมมองแบบแยกส่วนที่มุ่งตอบสนองเฉพาะตนเองและองค์กรเป็นสำคัญ โดยอาจการใส่ใจในภาพรวมหรือเรื่องทางจริยธรรมเพราะเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความขัดแย้งต่อเป้าหมายในการดำเนินงาน (พริตจ็อฟ คาปร้า, 2544 :58) ในการศึกษาถือเป็นกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้นเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเพื่อต่อยอดพัฒนาสร้างความเจริญก้าวหน้าในเผ่าพันธุ์ของตน ในพุทธปรัชญาถือว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาให้มนุษย์มี

ความรู้ความเข้าใจความจริง รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ทั้งเรื่องของมนุษย์ ธรรมชาติ สังคม การดำเนินชีวิตที่ดงามเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน และสังคมสู่ความเจริญมั่นคงต่อไป ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงเน้นหนักความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันได้มีการนำการศึกษามาเป็นธุรกิจ หรือที่เรียกว่า “ธุรกิจการศึกษา” นั้นเกิดขึ้นผู้ศึกษาเห็นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวน ปรากฏการณ์การจัดการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่มีผลกำไร การลงทุนและการกระตุ้นผลสำเร็จจากยอดขายเป็นสำคัญมาใช้ในการบริหารการศึกษาและ ยิ่งในปัจจุบันพบว่าการศึกษาในประเทศไทยมีการดำเนินการลงทุนแบบธุรกิจศึกษาที่มีมูลค่า ที่มากกว่ากว่าแสนล้านบาทในปี 2560 เป็นต้นมา ด้วยกลุ่มทุนนักธุรกิจหลายบริษัทเข้าร่วม ในการจัดการศึกษาแบบธุรกิจนี้ (กรองแก้ว อยู่สุขและพิมพ์ สรายุทธ, 2532 :1) จึงมีการ แข่งขันแย่งชิงเพิ่มกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นยอดขายกำไร ทำให้ธุรกิจการศึกษาไม่ แตกต่างจากสงครามหรือเป็นเกมส์ที่มีการแย่งชิงชัยชนะ เหมือนดังคำกล่าวของ Albert Carr ว่า “ธุรกิจนั้นเป็นกิจกรรมที่มีการแข่งขันเป็นหลัก คล้ายกับการเล่นโป๊กเกอร์ที่มีวัตถุประสงค์ เป็นไปเพื่อชัยชนะ และด้วยเหตุเพื่อชัยชนะนี้เองจึงทำให้การดำเนินธุรกิจใดๆ เป็นเรื่องยากที่ จะกล่าวถึงจริยธรรมที่พึงงามในการดำเนินการได้ (Carr, Albert Z, 1968 :119)

ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาว่าระหว่างธุรกิจกับ การศึกษาคืออะไร? เกี่ยวข้องกันอย่างไร? เพื่อวิเคราะห์แสวงหาคำตอบว่าแท้จริงแล้วในการ ทำธุรกิจการศึกษานี้ควรหรือไม่ควรที่จะนำมาทำเป็นธุรกิจ? เพราะเหตุใด? และถ้าหากควร ในการจัดธุรกิจการศึกษานั้นต้องเป็นในลักษณะรูปแบบใด? และหากนำมามุมมองทางพุทธจริย ศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาธุรกิจการศึกษาจะเป็นการกระทำที่ควรหรือไม่ ถ้าเห็นว่า “ควร” มีเหตุผลใดบ้างที่สนับสนุน และถ้าหาก “ไม่ควร” มีเหตุผลใดบ้างสนับสนุนหรือเห็นว่าควร จะแยกออกจากกันไปเป็นคนละเรื่อง? ไม่เกี่ยวข้องกัน เพื่อจะได้นำผลมาวิเคราะห์หาแนวทางใน การจัดการศึกษาที่งามถูกต้องเสนอเป็นคำตอบทางเลือกหนึ่งแก่สังคมให้เกิดการพัฒนา สร้างสรรค์สังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดธุรกิจการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนศึกษาวิเคราะห์จัดลำดับเนื้อหาทางด้านเอกสาร เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ตาม วัตถุประสงค์ให้มากที่สุด โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) อัน ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฝ่ายเถรวาท ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ สารานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และรวมทั้ง ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการวิจัย
3. แยกแยะชุดเหตุผลที่ใช้สนับสนุนแต่ละข้อถกเถียง แล้วประเมินน้ำหนักของ เหตุผลแต่ละชุด
4. วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอเป็นผลงานการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดธุรกิจการศึกษานี้มีแนวคิดจากการนำการศึกษามาทำ เป็นธุรกิจ ซึ่งแนวคิดนี้มีความแตกต่างในประเด็นต่างๆ ของธุรกิจซึ่งหมายถึงการประกอบ กิจกรรมต่างๆ ทั้งผลิตสินค้าและบริการขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า ด้วยความมุ่งหวังในผล กำไรจากการลงทุนซึ่งมีปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะไม่พึงหวังในผล กำไร ปัจจุบันในการทำธุรกิจสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ 1) ธุรกิจประเภทพาณิชย์ (Commerce) ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการจำหน่ายสินค้า ประกอบการด้วยการซื้อ การขายและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่อำนวยความสะดวกต่อการซื้อขาย 2) การอุตสาหกรรม (Industry) คือธุรกิจที่เกี่ยวกับการนำทรัพยากรธรรมชาติมาเปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือสินค้าสำเร็จรูป 3) การให้บริการ (Services) คือการดำเนินการธุรกิจให้บริการ แก่ผู้ที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 :39) ซึ่งธุรกิจการศึกษานี้อยู่ในรูปแบบของธุรกิจบริการนั่นเอง ผลในการดำเนินการของธุรกิจนี้มีคุณค่าแก่สังคม และประเทศให้ได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในประเทศทุนเสรีที่มีการเปิดโอกาสในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมนั้นทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดในการผลิตสินค้าที่

ดีมีประสิทธิภาพขึ้นให้เหนือกว่าคู่แข่งในสินค้าประเภทเดียวกันจึงทำให้พัฒนาการในผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า

ส่วนการศึกษานั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญงอกงามการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ชีวิต ด้วยการดึงความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์พัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่าและมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือวิญญาณของมนุษย์ ทำให้เป็นคนมีเหตุผลสามารถแก้ปัญหาให้พ้นจากทุกข์และรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องนั่นเอง โดยมีแนวคิดการศึกษาตามหลักตะวันตกอยู่ 4 แนวคิด คือ 1) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มจิตนิยม (Idealism) กลุ่มนี้เชื่อว่าการศึกษามีควรถูกจำกัดอยู่เพียงแต่ในโรงเรียน สถาบันของครอบครัว ศาสนาและสังคม สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับความคิดพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังได้ โรงเรียนจะต้องเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมกิจกรรมทางสติปัญญา, 2) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มสัจนิยม (Realism) หรือประจักษ์นิยม (Realism) กลุ่มนี้จึงเชื่อประสบการณ์ว่าเป็นที่มาของความรู้ที่แท้จริง โดยอธิบายว่า แรกทีเดียวจิตของมนุษย์ว่างเปล่าหมดจดมาแต่เกิด แต่ภายหลังได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากภายนอก จึงทำให้จิตเกิดการรับรู้สิ่งต่างๆ ขึ้น 3) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มอัตถิภาวนิยม (existentialism) เห็นว่าการศึกษต้องส่งเสริมมนุษย์แต่ละคนให้รู้จักที่จะพิจารณาแล้วตัดสินใจสภาพ และเจตจำนงที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของเขาอย่างแท้จริงด้วย 4) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มประสบการณ์นิยม (Experimentalism)/ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)/อุปกรณ์นิยม (Instrumentalism) นักคิดกลุ่มนี้เชื่อว่าจิตมนุษย์มีความตื่นตัวชอบค้นคว้ามากกว่าเฉื่อยชาและเป็นผู้รับฝ่ายเดียวความรู้เกิดขึ้นจากการปะทะระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จึงถือว่าประสบการณ์จะให้ค่าสิ่งต่างๆ ได้ (อรุวดี รุจิเกียรติกิจาร, 2535 :19) ทำให้เห็นว่าแนวคิดของการศึกษาทั้ง 4 ข้อนั้นมีความมุ่งหมายการศึกษามากกว่าที่จะให้การศึกษเป็นไปเพื่อกิจกรรมอื่น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนามนุษย์ให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาที่เลือก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการศึกษาส่วนมากในโลกล้วนมีรัฐเป็นผู้กำหนดและวางนโยบายโดยรัฐมีความเชื่อในเรื่องการพัฒนามนุษย์ด้วยการศึกษาจึงพยายามที่จะให้การศึกษากับประชาชน ด้วยการส่งเสริมการศึกษาในหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นตามลักษณะได้ 3 ประเภท คือ 1) การศึกษานอกระบบหรือ Non-formal Education (NFE) เป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้กับผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือผู้ต้องการพัฒนาตนเอง ได้รับการเรียนรู้ 2) การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษาการวัด และประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขไปตามระบบที่แน่นอน 3) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีหลักสูตร และระยะเวลาในการเรียนที่แน่นอน โดยการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เป็นการศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์

ตรงที่ได้ประสบในชีวิตประจำวัน ซึ่งธุรกิจการศึกษาในปัจจุบันมีรูปแบบการศึกษาทั้งที่เป็น การศึกษาทั้งอยู่ในทั้ง 3 ประเภทด้วยเป้าหมายในการบริการทางการศึกษานั้นเอง (กรมการ ศึกษาออกโรงเรียน, 2538 :83)

จึงเห็นได้ชัดว่ามุมมองฐานคิดการศึกษา และธุรกิจนั้นมีความแตกต่างในประเด็นของ เป้าหมาย และการมองกิจกรรมทางการศึกษาเป็นกระบวนการคล้ายการผลิต มีนิสิต นักศึกษาเป็นลูกค้า มีใบปริญญาเป็นผลิตภัณฑ์ทำกำไร มีบริการการจัดการเพิ่มความสะดวก เป็นเหมือนการให้บริการเพื่อให้ลูกค้านั้นยินยอมจ่ายค่าเล่าเรียน

2. การขอลกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษา นั้นมีปัญหาในหลายๆ มิติทางจริยศาสตร์ที่เป็นปรากฏการณ์ในสังคมปัจจุบันอยู่ 3 ประเด็น คือ

1) ปัญหาด้านสิทธิ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา จากสาเหตุจาก ตัวสถาบันการศึกษาด้วยการกีดกันทางการเงิน ราคาค่าใช้จ่าย ภูมิลาเนา จากสถานะและ วัฒนธรรมในครอบครัว รวมทั้งการที่รัฐจัดสรรงบประมาณ หรือบุคลากรที่ไม่เหมาะสมเป็น ธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนที่เป็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

2) ความยุติธรรมของมูลค่าทางการศึกษา และความคุ้มค่าที่ได้ จากสาเหตุของ การตั้งคำถามถึงสิ่งที่ได้รับกับมูลค่าที่จ่ายว่ามีความเหมาะสมกันหรือไม่ เป็นธรรมหรือไม่ ใน อดีตการจะบอกถึงความเหมาะสมยุติธรรมนั้นถูกกำหนดโดยศิษย์เป็นผู้เล็งเห็นถึงคุณค่าใน การเล่าเรียน แต่ในปัจจุบันถูกกำหนดโดยสถาบันโดยอาจารย์ผู้ถ่ายทอดจึงเกิดประเด็นปัญหา ของการศึกษาที่จ่ายไปนี้เป็นธรรมหรือยุติธรรมตามความเป็นจริงหรือไม่นั่นเอง

3) ปัญหาการนำความรู้มาสู่การค้า และบริการ ผลจากการมองผลกำไรจากการ บริการการศึกษาพิเศษหรือสูงมากกว่าระบบการศึกษาในระดับปกติ จากผลความต้องการใบ ปริญญาบัตรหรือหนังสือรับรองการศึกษาซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญประกอบการทำงานที่ สูงขึ้น ทำให้เกิดธุรกิจการศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยห้องแถว (Degree mill) จึงตั้งขึ้นเพื่อ ออกวุฒิการศึกษาให้แก่บุคคลด้วยการนำความรู้มาสู่การค้า และบริการแบบพิเศษจึงเกิดขึ้น นำไปสู่ความผิดทางกฎหมายให้เกิดขึ้น

ในประเด็นข้อถกเถียงถึงเรื่องธุรกิจการศึกษา นั้นควรหรือไม่ที่จะนำมาทำเป็นธุรกิจ เป็นข้อถกเถียงที่แยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

ก. ฝ่ายที่เห็นด้วยที่นำการศึกษามาทำเป็นธุรกิจ ด้วยฐานคิดแบบแบบเสรีนิยม (liberalism) เห็นประโยชน์แห่งตนเป็นสำคัญซึ่งแนวคิดนี้จอห์น ล็อก ได้พัฒนาต่อออกมา จากฐานคิดของนิวตัน ให้กลายเป็นค่านิยมพื้นฐานทางสังคมซึ่งส่งผลและมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในปัจจุบัน โดยแนวคิดของอดัม สมิท ได้สร้างพื้นฐาน สำคัญแก่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่ที่ทุกคนคนมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ รัฐไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจควรปล่อยให้ไปไปตามกลไก ตลาดตามทางที่ควรจะเป็น จากฐานแนวคิดเช่นนี้ส่งผลมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้น

ผลประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ ทุกสิ่งเป็นของกลางสำหรับทุกคน บุคคลที่มีความสามารถและโอกาสในการเข้าไปถือครองมากกว่าก็ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งนั้น เป็นทางมาแห่งการสร้าง ความมั่งคั่งให้กับตนเองได้ดียิ่งขึ้น ผู้ที่เป็นฝ่ายด้อยกว่าก็จะเสียเปรียบ ดังนั้นในการจัดธุรกิจ การศึกษาขึ้น จึงเห็นสมควรถูกต้องในการดำเนินงานเพราะเป็นสิทธิความสามารถในการทำ ธุรกิจตามกลไกโลกแห่งเสรีแบบทุนนิยม ทั้งยังที่ผลให้เกิดการแข่งขันพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้น

ข.กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการนำการศึกษามาทำธุรกิจ เพราะเห็นว่าการจัดการจัดการศึกษา เช่นนี้นำมาซึ่งปัญหาทางจริยธรรมในสังคมให้เกิดขึ้น ทั้งปัญหาเรื่องสิทธิ ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการซื้อขายความรู้ ใบปริญญาทางการศึกษาให้เกิดขึ้น ดังนั้นไม่เห็นด้วยกับการนำการศึกษาไปทำเป็นธุรกิจ ควรแยกออกจากกันเพื่อให้เกิดความดีงามของการศึกษาดังนั้นกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยส่วนมากอยู่ในฐานคิดแบบจิตนิยม (Idealism) ด้วยข้ออ้างทางศีลธรรม และปัญหาที่จะนำมาสู่สังคมและเสนอให้การศึกษาที่รัฐมีหน้าที่สำคัญในการจัดบริการแก่ประชาชน

เพราะฉะนั้นเมื่อนำมาวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ จากการศึกษาจึงพบว่า ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นระบบการศึกษาที่ “ส่งเสริม” และ “เสริมสร้าง” ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ชีวิตจิตใจภายในของตน เพื่อให้รู้เข้าใจในชีวิตตนเอง เป็นการศึกษาค้นหาพัฒนา “ศักยภาพ” ในตัวเอง ให้มีความรู้ รู้จักเหตุปัจจัย รู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและชีวิต ผักผ่อนพัฒนาอบรมตนให้ครบทั้ง 4 ด้านคือ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยหลักของไตรสิกขาโดยมีหลักของศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา เพื่อลดละกำจัดกิเลสให้บรรเทาเบาบางหรือหมดสิ้นไปตามความสามารถและปัญญาของแต่ละบุคคล ในส่วนของ การศึกษาวิชาการทั่วไปเปรียบเสมือนให้เพียงแค่พลังหรือกำลังและความรู้ ส่วนระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนามีความแตกต่างไปจากระบบการศึกษาทั่วไปคือให้ “ความรู้” และ “ความเข้าใจ” การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและดีงามกล่าวคือเป็นระบบการศึกษาที่สามารถสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดีผ่านการปลูกฝังเรื่อง “คุณธรรม” และสร้างผู้เรียนให้มี “คุณภาพ” ตรงตามมาตรฐานของวิชาการที่มีความเพียบพร้อมด้วยหลักของ “ความรู้คู่คุณธรรม” เมื่อวิเคราะห์ประเด็นธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ แล้วพบว่า มีประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. แนวคิดธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ แนวคิดสำคัญที่พุทธจริยศาสตร์มองธุรกิจการศึกษา คือ ในมิติของการศึกษามีความแตกต่างไปจากการศึกษาทั่วไป 3 ประเด็นสำคัญ คือ 1) มองการศึกษาในแง่สภาพที่เผชิญเป็นการศึกษาที่สามารถช่วยแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยการทำให้ชีวิตแก้ปัญหาได้ เพราะถ้าไม่มีปัญหาการศึกษาก็ไม่มี 2) มองการศึกษาในแง่สภาพที่ประสบผล การศึกษาเชิงลบ คือการทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากปัญหาปราศจากสิ่งบีบคั้นขัดข้อง การศึกษาเชิงบวก คือ เข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งทีประเสริฐหรือดีที่สุดที่

ชีวิตพึงได้ มีอิสรภาพสมบูรณ์ และ 3) มองการศึกษาในแง่ความสัมพันธ์ของชีวิตกับปัจจัยแวดล้อม การศึกษาทำให้มนุษย์พ้นจากการต้องพึ่งต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอก มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากขึ้นโดยลำดับ ดังนั้นแนวคิดการศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงเป็นการศึกษาที่ยืนอยู่บนฐานความความสัมพันธ์กับความเป็นจริงของธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อความอยู่ร่วมกันในโลกนี้อย่างเกื้อกูลแก่กันและกันอย่างเป็นสุขไร้เบียดเบียน เป็นการศึกษาสำหรับพัฒนามนุษย์ให้ถึงความสุขอย่างแท้จริง

ดังนั้นด้วยแนวคิดที่มองมิติการศึกษาในแง่ที่ช่วยแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ ที่ทำให้หลุดพ้นจากปัญหา เข้าถึงสิ่งที่ดีงามมีอิสรภาพสมบูรณ์ และสัมพันธ์กับปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ต้องพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเกื้อกูลไร้การเบียดเบียน เป็นฐานแนวคิดสำคัญแล้ว หากการศึกษา

2. ด้านจุดมุ่งหมายธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ จุดมุ่งหมายธุรกิจการศึกษาโดยทั่วไปนั้นส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ หรือเพื่อเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้นเพื่อให้มีปัญหาฉลาด รอบรู้ แต่สำหรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนา จะมุ่งเพื่อพัฒนาศักยภาพ ให้รู้จักปฏิบัติต่อธรรมชาติ ปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง เนื่องจากมนุษย์อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสังคมมนุษย์ การศึกษาในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการมีอิสรภาพ 4 ด้าน คือ อิสรภาพทางกาย อิสรภาพทางสังคม อิสรภาพทางจิตใจ และอิสรภาพทางปัญญา เป็นไปตามหลักกระบวนการแห่งไตรสิกขา เพื่อการพัฒนาที่เรียกว่า ภาวนา 4 เป็นสำคัญ การศึกษาแนวพุทธศาสนาถือเป็นการเรียนรู้จริงได้ผลจริง ต้องปฏิบัติจริง ส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติจะเป็นเรื่องของการฝึกฝนอบรมกาย และจิตใจโดยการศึกษาในพระพุทธศาสนาคือการพัฒนาผู้เรียนได้ประโยชน์ 3 ระดับ คือ อัตตัตถะเป็นประโยชน์ในส่วนของตน ประตัตถะเป็นประโยชน์ผู้อื่น และอุภยัตถะเป็นประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายนั่นเอง

3. ลักษณะของธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ การศึกษาในพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบที่สะท้อนของลักษณะของการศึกษา ในเรื่องของการศึกษาที่เป็นเฉพาะไม่เน้นตอบสนองต่อความต้องการทางความนิยมของใคร หรือเน้นการตลาด หลักสูตรจึงมุ่งหมายชัดเจนว่าควรเลือกหลักสูตรไหนที่เหมาะสมกับตน ซึ่งในพระพุทธศาสนานั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 :16) (1) หลักสูตรการศึกษาแบบอาคาริยะ หรือ Servile arts ที่เน้นทักษะทักษะสกล (skill) สำหรับฆราวาส หรือสำหรับผู้ครองเรือน ได้แก่วิชาการความรู้ทั้งหลายที่นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพการงานในทางเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานของชีวิตและสังคม แต่ต้องเป็นไปเพื่อสุจริตและไม่ผิดหลักของศีลธรรมอันดีงาม (2) หลักสูตรการศึกษาแบบอนาคาริยะ หรือ liberal arts ที่เป็นศิลปศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ตามหลักศาสนา และปรัชญา ที่ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ภายในมุ่งเน้นถึงความรู้สำหรับผู้ดำเนิน

ชีวิตที่ถูกต้องดีงาม โดยเน้นพฤติกรรมกายที่เป็นพื้นฐาน(ศีล) สำหรับการสร้างคุณค่าระดับจิตใจ(สมาธิ) และปัญญาให้สูงขึ้น ด้วยหลักไตรสิกขา กุศลกรรมบถ รวมไปถึงหลักสังฆธรรมเป็นสำคัญ

นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีหลักสูตรอีกประเภทหนึ่งที่เป็นแผนการศึกษา 2 ระดับคือ 1) สายโลกียะ เป็นหลักสูตรที่มุ่งสอนให้คนเป็นคนดีแบบทางโลกและสายโลกุตตระที่มุ่งสอนให้คนได้รู้และความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในระดับโลกุตตระเป็นหลักธรรมระดับขั้นสูง

ส่วนในวิธีการเรียนการสอนนั้นเน้นที่ผู้เรียนนั้นจะต้องหมั่นแสวงหาความรู้จากครูอาจารย์ด้วยการเข้าไปหาแล้วสนใจรับฟังคำสอนจากครูอาจารย์แล้วนำไปพิจารณาจนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ทำให้มีความเพียรพยายามจนทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการศึกษาในส่วนของการสอนในพระพุทธศาสนาจะเห็นได้จากวิธีการสอนแบบที่พระพุทธเจ้าทรงสอนแก่ภิกษุทั้งหลายคือ สอนในสิ่งที่ทรงรู้อย่างเห็นจริง ทรงสอนมีเหตุผลมีผล เมื่อผู้ฟังสามารถตรงตามก็เห็นจริงตามที่สอน เมื่อนำมาปฏิบัติก็ได้ผลจริง ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบวิทยาศาสตร์ โดยเทียบกับการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนา คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เทียบกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือการตั้งปัญหา ตั้งสมมุติฐาน ทดลอง วิเคราะห์และสรุปผลนั่นเอง

เมื่อวิเคราะห์เกณฑ์ตัดสินธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์นี้จึงได้ใช้หลักในการพิจารณาการเลือกจากหลักธรรมที่สัมพันธ์กับเรื่องของธุรกิจและการศึกษาเป็นเกณฑ์ ซึ่งพบว่าธุรกิจการศึกษานั้นจะเหมาะสม ควรไม่ควร จัดนั้นพิจารณาได้ตามเกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์นี้

1) พิจารณาจากเกณฑ์ตัดสินตามหลักสัมมาอาชีวะ ว่าธุรกิจการศึกษานั้นเป็นงานอาชีพ ธุรกิจ สิ่งที่ทำเพื่อเลี้ยงชีพชอบหรือไม่ สุจริตหรือไม่ ซึ่งหลัก สัมมาอาชีวะ เป็นเกณฑ์ตัดสินได้จากการวิเคราะห์การกระทำทางกายสุจริต และทางวาจาสุจริต เป็นเกณฑ์ตัดสิน ถ้ากายกรรม 3 และวจีกรรม 4 ที่เกี่ยวเนื่องกับการงานอันเป็นอาชีพเป็นทุจริต หรืออาชีพอะไรก็ตามที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกายสุจริต 3 และวจีสุจริต 4 อาชีพนั้นๆ ทั้งหมด จัดเป็นมิฉฉาอาชีพหรือเป็นมิฉฉาชีพ

2) พิจารณาจากเกณฑ์ตัดสินตามหลักไตรสิกขา ว่าธุรกิจการศึกษานั้นมุ่งการศึกษาตรงตามหลักแห่งไตรสิกขา 3 หรือไม่ คือ 1. สร้างให้มีความพร้อมทางความประพฤติ วินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน (อธิศีลสิกขา) 2. มีความพร้อมทางคุณธรรมมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี (อธิจิตตสิกขา) 3. สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตใจผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (อธิปัญญาสิกขา) หรือไม่หากมีหลักแห่ง

ไตรสิกขาปรากฏอยู่ธรรมาภิบาลศึกษานั้นก็เหมาะสมควรจัดให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา แต่หากไม่เป็นไปตามหลักแห่งไตรสิกขา 3 นี้ ก็ไม่ควร หรือทำเป็นธรรมาภิบาลศึกษา

3) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักกุศล อกุศล พิจารณาเป้าหมายในการจัดที่เป็นไปเพื่อแก้ไขทุกขปัญหาและทำให้มีปัญญา มีความฉลาดที่รู้ข้อที่ตนผิดพลาดของตน และแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องไม่กระทำในสิ่งที่ต้งามถูกต้องตามหลักแห่งมรรคมีองค์ 8 ก่อให้เกิดการกระทำที่ดี พุทธิ คิทธิทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ธรรมาภิบาลศึกษาเช่นนี้ ชื่อว่าถูกต้องตามหลักกุศล แต่หากการธรรมาภิบาลศึกษานี้ทำให้เกิดความไม่ฉลาด เป็นบาป เกิดทำในสิ่งชั่วร้ายเกิดขึ้น ไม่ทำให้รู้ในข้อผิดพลาดของตนในสิ่งที่ทำ ซึ่งตรงข้ามกับหลักกุศล แล้ว ธรรมาภิบาลศึกษาเช่นนี้ไม่เหมาะสม ไม่ควรจัดขึ้นมาเป็นสถาบันที่จะผลิตบัณฑิตหรือให้การศึกษาแก่ประชาชน

4) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักอาทีนวะ ในการวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินธรรมาภิบาลศึกษาตามหลักอาทีนวะนั้น พิจารณาตัดสินได้จาก โทษ, ผลร้าย, หรือผลอันทำให้เกิดทุกข์ ด้วยการพิจารณาในการศึกษานั้นส่งเสริมเกื้อกูลที่สอดคล้องต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม หรือไม่ ถ้าหากไม่เกื้อกูลไม่ส่งเสริมต่อการพัฒนาย่อมมีผลที่เป็นอาทีนวะ และเป็นการศึกษาที่ทำให้บุคคล ชุมชน สังคมนั้น มีสุขไม่เกิดโทษที่เป็นทุกข์ขึ้น รวมทั้งไม่สร้างปัญหาต่างๆ ให้เกิดขึ้นแก่สังคมธรรมาภิบาลศึกษานั้นก็ควรจัด แต่หากพิจารณาแล้วก่อโทษตามหลักอาทีนวะธรรมาภิบาลศึกษานั้นก็ไม่ควรจัด

5) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักมหาปเทศ 4 ด้วยหลักการพิจารณาจากการจัดธรรมาภิบาลศึกษาหากถูกต้องในทางโลกหมายถึงไม่ผิดกฎหมาย ไม่ขัดต่อหลักการศึกษาในพุทธปรัชญา ธรรมาภิบาลศึกษานั้นควรจัด หากธรรมาภิบาลศึกษานั้นถูกกฎหมายในทางโลก แต่ขัดต่อหลักการศึกษาในทางพุทธปรัชญาถือว่าธรรมาภิบาลศึกษานั้นไม่ควรจัด และหากธรรมาภิบาลศึกษาผิดกฎหมายในทางโลก และขัดต่อปรัชญาการศึกษาในพุทธปรัชญา ธรรมาภิบาลศึกษานั้นไม่ควรจัดนั่นเองโดยใช้หลักการแบบเดียวกับหลักมหาปเทศ 4 เป็นหลักพิจารณานั้นเอง

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นว่าธรรมาภิบาลศึกษานั้นมีทั้งผลดีและผลเสียไปตามหลักปกติที่ไม่มีสิ่งใดในโลกไร้ไม่มีจุดบกพร่องเลยในการจัดการศึกษาปกติแล้วไม่ว่านักปราชญ์สำนักใดก็มุ่งเน้นในการที่จะพัฒนามนุษย์ ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญคือสร้างให้มีประสิทธิภาพคุณภาพที่เหมาะสมดำรงอยู่ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นพัฒนาไปสู่ทิศทางที่กำหนดโดยมีการศึกษาที่เปรียบเสมือนเครื่องช่วยพาไปในหลายประเทศ เช่นสิงคโปร์ ได้จัดการศึกษาที่เป็นแบบธรรมาภิบาลนี้มานานแล้วจนเกิดความมั่นคง และสร้างผลกำไรอย่างมากถึงขนาดจะนำธรรมาภิบาลศึกษานี้เข้าสู่ตลาดหุ้น ดังปรากฏในข่าวที่สามารถเห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่งในการนำ

ธุรกิจเข้าสู่ตลาดหุ้นนี้เกิดการต่อต้านเกิดขึ้นจากประชาชนในประเทศสิงคโปร์ด้วยเหตุผลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการศึกษาเลย แต่กับยกข้ออ้างที่เกี่ยวกับการที่การศึกษาจะเป็นธุรกิจแบบบริวยเปอร์เซ็นต์เป็นสำคัญ และในการอ้างกลับเอาผลที่เป็นจุดอ่อนซึ่งอาจน้อยด้วยซ้ำกับสิ่งที่ดีมีคุณภาพของการจัดการศึกษาที่มีกลุ่มทุนหรือทุนทางธุรกิจมาสนับสนุนหรือส่งเสริมให้การศึกษาพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในบางครั้งจะเห็นประเด็นสำคัญในการอ้างถึงการจะต้องจ่ายค่าการศึกษาที่แพง แต่ในทุกปีการศึกษากลับมีคนจำนวนมากแย่งที่เข้าศึกษาสู่โรงเรียนหรือสถาบันที่เก็บค่าการศึกษาที่แพงนั้น ด้วยการยอมรับว่าเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าเงินที่จะเสียไปในการศึกษา

หากจะย้อนดูความจริงทางประวัติศาสตร์จะพบว่าการศึกษาแม้จะถูกจัดโดยรัฐของแต่ละประเทศเกือบทั่วโลกในการศึกษาที่ภาคีรับจัดนั้นก็มุ่งหวังเพื่อเปลี่ยนพลเมืองป้อนเข้าสู่ธุรกิจ หรือสร้างให้เป็นแรงงานแก่รัฐหรือประเทศนั้นๆ ซึ่งการนำเอาการศึกษาามาผลิตป้อนมนุษย์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ แรงงานเช่นนี้ ก็ไม่แตกต่างจากการทำธุรกิจที่นำวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานและจำหน่าย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่คล้ายกัน สุดท้ายผลการผลิตนี้ก็กลับกลายเป็นกำไรที่ทำให้รัฐ หรือประเทศนั้นมั่นคง

ดังนั้น หากคิดในแง่ที่ดีธุรกิจการศึกษาถือว่าเป็นการศึกษาทางเลือกที่มีทั้งบุคคลที่ศักยภาพที่จะเสริมสร้างทักษะบางอย่างที่ดีกว่าทักษะอื่นๆที่รัฐไม่ได้จัดให้หรือไม่มีในหลักสูตรการศึกษา อีกประการหนึ่งธุรกิจการศึกษาทำให้หนีพ้นจากการกำหนดของรัฐในการผลิตมนุษย์ให้จบมาในแบบเดียวกันหรือมีมาตรฐานอย่างเดียวกัน จึงไม่แปลกที่บางครอบครัวยอมทุ่มเงินเพื่อหนีจากการอบการศึกษาของรัฐนี้ ดังนั้นหากจะมีคนรังเกียจธุรกิจการศึกษาหรือตั้งประเด็นว่าสมควรนำมาทำเป็นธุรกิจหรือไม่ จากผลการศึกษาน่าจะหันความสนใจมาในประเด็นใหม่ในเรียกร้องให้โรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชนมีเสรีภาพในการก่อรูปทักษะที่หลากหลาย หรือหลักสูตรใหม่ๆไม่เหมือนกันมาแทนที่หลักสูตรที่มีอยู่ ซึ่งเท่ากับเป็นการท้าทายสิ่งที่เป็น“มาตรฐาน”ทางการศึกษาทั้งหมดของรัฐ ทั้งหลักสูตร, การวัดผลประเมินผลแบบโอเน็ต, การสอบแข่งขันด้วยข้อสอบชนิดเดียว, หรือแม้แต่เรื่องของการแต่งกาย เครื่องแบบการศึกษาที่เหมือนกัน เพราะมนุษย์โดยแท้นั้นมีความหลากหลายมากกว่าแบบเดียว การมีทางเลือกที่มากจากการศึกษาในหลายรูปแบบเป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์นั้นได้เลือกในสิ่งที่ตนต้องการตามเป้าหมายที่ตรงกับทางเลือกในชีวิตจริงๆ

ดังนั้น ประเด็นเรื่องของการเป็นธุรกิจหรือไม่ธุรกิจ บางครั้งอาจไม่ใช่เรื่องหลักที่จะต้องเข้ามาพิจารณา เพราะโดยธรรมชาติในการกำหนดค่าจ้างหรือราคาล้วนต้องมาจากเหตุผลทางการตลาด กล่าวคือหากสินค้าหรือบริการไม่ดีย่อมไม่สามารถตั้งราคาที่สูงกว่าคนอื่นได้ ดังนั้นตามหลักตรรกะ สินค้าที่ดีมีคุณภาพ ย่อมแพง เป็นธรรมดา เหมือนครั้งหนึ่งที่มีการตั้งคำถามกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ถึงคุณภาพการศึกษาว่า เหตุใดการศึกษาคณะสงฆ์จึงมีค่าใช้จ่ายที่ไม่แพง หรือสูงเท่ากับมหาวิทยาลัยอื่นๆจนนำไปสู่การปรับค่าน่วยกิจ และ

ค่าใช้จ่ายในการจัดการที่แพงขึ้น เพื่อบอกซึ่งถึงคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดความเชื่อในระบบเศรษฐศาสตร์อย่างไรก็ดีหากธุรกิจการศึกษาได้มุ่งหากำไรทางธุรกิจจนทำให้คุณภาพทางการศึกษาสูญหายไปหรือไม่สามารถรักษาคุณภาพทางการศึกษาไว้ได้ คงไม่มีให้พ่อ-แม่เด็กจะเฝ้าส่งลูกเข้าเรียนต่อไปได้ เพราะดุลยภาพในความคุ้มค่าไม่สมดุล ยกเว้นจะพยายามหาวิธีลดคุณภาพโดยไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้ การตรวจสอบคุณภาพจึงเป็นกลไกตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของธุรกิจ หากห่วงการศึกษาควรเป็นเรื่องคุณภาพที่ขัดแย้งกับกำไรทางธุรกิจมากกว่า

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้เกิดความร่วมมือกันสร้างเสริมสมรรถภาพในการตรวจสอบ ซึ่งดวงวัดคุณภาพของการศึกษาที่หลากหลายชนิด (คือไม่ปล่อยไว้ในมือของรัฐเพียงฝ่ายเดียว) จะมีหรือไม่มีธุรกิจการศึกษาก็ควรมีคุณภาพประสิทธิภาพ สมรรถภาพทางการศึกษาเป็นเกณฑ์สำคัญ และมีใช้เกณฑ์เดียว มาตรฐานเดียว รูปแบบเดียวในการวัด เพราะการศึกษานั้นมีความหลากหลายและเกณฑ์ในการวัดในธุรกิจการศึกษาที่ผู้ศึกษานำเสนอก็คือเป็นเกณฑ์หนึ่งในหลายเกณฑ์วัดการศึกษาที่เป็นผลิตผลทางพุทธจริยศาสตร์ ด้วยการเริ่มต้นคำถามถึงธุรกิจการศึกษาหรือการจัดการศึกษาว่า เป็นสัมมาอาชีวะ หรือไม่? มีหลักการกระบวนการศึกษาพัฒนาตามหลักไตรสิกขา หรือเปล่า? และเป้าหมายที่เป็นกุศลหรืออกุศลให้เกิดขึ้น? และสุดท้ายการศึกษาที่จัดนั้นนำมาซึ่งโทษ หรือไม่เป็นโทษต่อชีวิต

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการพิจารณาเลือกหลักสูตรการศึกษาที่เป็นแบบอาคาริยะ (Servile arts) เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทักษะอาชีพการงานเป็นสำคัญ กับหลักสูตรการศึกษาแบบอนาคาริยะ (liberal arts) หรือศิลปศาสตร์ที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้วยหลักความประพจน์ที่ถูกต้องดีงามยกระดับจิตใจและปัญญามนุษย์ให้สูงขึ้นเป็นสำคัญ เมื่อวันหนึ่งหากเกิดปัญหาจำเป็นต้องเลือกการศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่งเนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอหรือมีเหตุผลจำเป็นต้องเลือกจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่ง โดยไม่ให้เลือกทั้งหมดในส่วนมุมมองผู้วิจารณ์เห็นว่าควรพิจารณาตามหลักดังต่อไปนี้ คือ

1. หากเน้นปากท้องเน้นอาชีพเน้นพัฒนาการทำมาหากิน โดยไม่เน้นคุณธรรมจริยธรรมความสงบสุข ความถูกต้องดีงาม ก็ควรจัดการศึกษาแบบอาคาริยะ (Servile arts) เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะความสามารถทางกายภาพ

2. หากเน้นคุณธรรมจริยธรรมความสงบสุขความถูกต้องดีงามให้สังคมยึดถือความถูกต้องเป็นหลัก โดยไม่เน้นปากท้อง ไม่เน้นอาชีพ ไม่เน้นการทำมาหากินหรือเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ ก็ควรจัดการศึกษาแบบอนาคาริยะ (liberal arts) เป็นหลัก

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันการจัดการศึกษาปัจจุบันยังเป็นแบบผสมเป็นหลักไม่ได้เอนไปทิศทางใดทางหนึ่งด้วยเหตุผลเพราะยังมีความเชื่อว่ามันอยู่นอกจากการศึกษาที่มีทักษะอาชีพที่ดีแล้ว จำเป็นจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยนั่นเอง เพราะหากเก่งทักษะดีมี

ความสามารถแต่ไร้คุณธรรมจริยธรรมก็น่ากลัวยิ่งนักทั้งต่อตนเองสังคมประเทศให้เกิดความเสียหายได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

บทความนี้เพื่อนำเสนอแนะว่าธุรกิจการศึกษาควรวางอยู่บนแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้การศึกษาเป็นการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ไปสู่ความสมบูรณ์ คือให้มีสุขภาพกายดี ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิต และสุขภาพจิตดีตามหลักศีลธรรม ดำเนินไปสู่อุดมคติของชีวิตตามลำดับ เพราะพุทธจริยศาสตร์เน้นการพัฒนาทั้งสองด้าน

นอกจากนั้นจากเกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาแล้วเกณฑ์ตัดสินรอง ที่ช่วยในการพิจารณาจากการจัดการศึกษาในแบบธุรกิจยังสามารถพิจารณาได้จากหลักพุทธปรัชญาศึกษา 2 ประเภทคือ 1) การเรียน Servile arts หรือแบบอาคาริยะที่เป็นทักษะ สกิล (skill) หรือการศึกษาแบบอาคาริยะที่เน้นทักษะอาชีพ ควรเก็บค่าเล่าเรียนควรมีการลงทุนในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านทักษะสกิล (skill) อาชีพให้ดีขึ้น ซึ่งเห็นว่าการมีเรื่องของธุรกิจการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องได้ 2) การเรียนที่เป็น liberal arts หรือแบบอนาคาริยะ ที่เป็นศิลปศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นตามหลักศาสนาและปรัชญา การศึกษาประเภทนี้เนื่องจากผู้วิจัยขาดข้อมูลเท็จจริงไม่สามารถตอบได้ว่าควรจัดการศึกษาประเภท liberal arts นี้ทำเป็นธุรกิจการศึกษาได้หรือไม่ จึงไม่ขอตอบในประเด็นการศึกษาเช่นนี้ ทิ้งไว้เป็นปัญหาให้พิจารณาถกเถียงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538), *การศึกษาตลอดชีวิตการศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- กรองแก้ว อยู่สุขและพิมพ์ สรายุทธ. (2532), *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552), *การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์*. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริหารจัดการวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2551), *ศิลปศาสตร์แนวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พริตจ็อง คอปร้า. (2554), *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ เล่ม 1 แปลโดยพระประชา ปสนนธมโม และคณะ*, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ, (2551), *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน*
กศน : คัมภีร์ กศน..กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,(2560), *แผนพัฒนา*
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2562), *การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย*.
กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อูรวดี รุจิเกียรติกิจ. (2535), *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Carr, Albert Z. (1968), *“IS Business Bluffing Ethical?” Harvard Business Review*.
Harvard University Press.

Laura Hartman.(1998), *Perspective in Business Ethics, International Edition*.
Singapore : McGraw-Hill.